

SOUČASNÉ TRENDY VE VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH

Hradec Králové

Zdeněk Palán, NVF

6.-7. 12. 2006

ZÁKLADNÍ RYSY SOUČASNÉ SVĚTOVÉ KONKURENCE

- **konkurence firem se mimořádně zostrila**, snižují se náklady na výrobu, roste počet spojení firem, zvyšuje se role firemního i národního výzkumu, výzkum se internacionalizuje
- **nadnárodní firmy jsou dominujícími světovými hráči** a pohybují se za lidskými zdroji nebyvale pružně a snadno
- **informační a komunikační technologie integrují světové operace firem** i jejich strategické funkce. Globální sítě jsou realitou, mění se nejen organizace výroby, logistika a prodej, ale také výzkum a vývoj.
- objevila se **nová mohutná produkční teritoria jako je Čína a Indie** a objevují se další – Rusko, další země Asie, Jižní Ameriky atp.
- zvyšuje se **vzácnost přírodních zdrojů** a je silně vnímáno nové **riziko globální ekologické katastrofy**
- **Evropské země se dostávají do demografické, sociální, etnické a jazykové pasti právě z hlediska konkurenceschopnosti**
- **NEZAMĚŠTNANOST SE STÁVÁ HROZBOU BUDOUCNOSTI**

MOŽNÁ OČEKÁVÁNÍ V OBLASTI RLZ v ČR

- pokračující trend velmi **nízké porodnosti** v ČR – nedostatek absolventů
- výraznější projevy **zaostávání znalostí** a dovedností dospělých generací
- **úpadek dalších výroby a služeb** pod vlivem levnější konkurence
- **úbytek zájmu o investice** v ČR
- další zásadní **změny technologií** v oblasti podnikání a služeb
- **zdokonalení a „zevšednění“ informační a komunikační techniky**
- **posílení globální integrace podnikání** a dalších aktivit (včetně výzkumu)
- **totální převládnutí angličtiny** jako pracovního jazyka
- **zesílení mezinárodní migrace vzdělaných** a talentovaných
- další **energetické a klimatické problémy**, šoky a katastrofy
- další **útoky islámských teroristů**, a to i v naší blízkosti nebo i u nás
- pokusy o infiltraci **organizovaného zločinu** budou nebezpečnější
- **synergické efekty programů evropské soudržnosti**
- **rostoucí význam interregionální a evropské spolupráce**
-

TRENDY V OBEČNÉM RÁMCI

ZMĚNA – TURBULENCE – DISHARMONIE

- hlavním světovým problémem bude i nedále **nerovnost (centrifugální problém)**, která se zřejmě bude nadále zhoršovat. Vzniknou nové **imigrační tlaky**. V roce 2015 bude svět drtivou měrou **městský**;
- **vlády zjistí, že ztrácejí rozhodovací pravomoci** v důsledku nové "ekologie politiky", kdy budou lidé vykonávat svou moc přímo jako spotřebitelé či jako členové lobistických organizací;
- **vliv mezinárodní institucí** jako je Evropská unie, OSN či Světová banka bude podstatně silnější než dosud;
- **starý, poměrně přehledný a vcelku předvídatelný, hierarchicky uspořádaný podnikový svět rychle zaniká**;
- **proud světových společenských změn** bude pokračovat ještě rychlejším tempem než tomu bylo doposud.

NABÝVÁNÍ LIDSKÉHO KAPITÁLU

NOVÁ EKONOMIKA JAKO SYSTÉM, VE KTERÉM JSOU
ROVNOST A EFEKTIVNOST KOMPLEMENTÁRNÍMI
PARAMETRY

- reorientace ekonomického růstu směrem ke **snížení zatěžování přírodního prostředí**
- postupná přeměna spotřeby **od uspokojování „výrobních potřeb“ (produkt průmyslu) ke „schopnostním potřebám“ (typický produkt nové ekonomiky)**
- **investování do lidských schopností převáží nad investování do společenské pozice (překonávání ekonomické segregace, vytváření rovnosti příležitostí, posilování produktivního charakteru spotřeby)**
- **posilování kapitálového trhu spolu se společenským vytvářením podmínek pro výhodnost investovat do schopností se stane předpokladem využívání investičních příležitostí v oblasti nabývání schopností a napomůže při řešení sporného centrifugálního problému trhu vč. „dvourychlostní“ společnosti**

INVESTOVÁNÍ DO SPOLEČENSKÉ POZICE

POZIČNÍ INVESTOVÁNÍ - VYUŽÍVÁNÍ „PŘEBYTKU“ VÝSADOU
SPOLEČENSKÉ POZICE

- **segregace** společenských vrstev, koaliční chování
- kvaziproduktivní **prestižní spotřeba**
- **generování kontaktů**, dominance v obsazování funkcí
- **uzavřený tok informací**, nepřipouštějící změnu ve využívání „přebytku“
- **preferování poslušnosti** před efektivitou
- „**betonování**“ společnosti ideologií, lobováním, přímým nátlakem, manipulačním souhlasem – snaha o vertikální neprůchodnost
- **omezování konkurence** i v oblasti nabývání vědomostí
- společnost je **kontaminována**, nechová se paretoovsky
- **Investice do lidských zdrojů se prosazují s obtížemi a pomalu**

INVESTOVÁNÍ DO LIDSKÝCH SCHOPNOSTÍ

INOVAČNÍ POLE, VYUŽÍVAJÍCÍ VEŘEJNÝ A SOUKROMÝ
SEKTOR, STÁTNÍ REGULACI A TRŽNÍ MECHANISMUS

- **tržní mechanismus** jako prostředek motivace, inovací, zvyšování efektivity a tím ovlivňování výše „přebytku“
- **společenské vytvoření předpokladu** výhodnosti investování soukromých prostředků do rozvoje schopností
- **vytváření investičních příležitostí** při nabývání lidského kapitálu

POSTUPNÝ PŘECHOD KE VZDĚLANOSTNÍ SPOLEČNOSTI

PRODUKCE LIDSKÝCH SCHOPNOSTÍ (KAPITÁLU) – DOMINANTNÍ EKONOMICKÝ SEKTOR

- **produkce vzdělávacích služeb** k uspokojování schopnostních potřeb -

předpoklad: zdokonalení kapitálového trhu, aby vedl k využití investičních příležitostí při **nabývání lidského kapitálu**

- **intenzivní průběh inovačních procesů** jako předpoklad zvyšování efektivity -

předpoklad: odblokování stereotypů a předsudků

- **akumulace fixního kapitálu** (nabývání lidského kapitálu, schopností člověka jako základního zdroje) -

předpoklad: vytvoření podmínek pro plné využití a uplatnění možností člověka

DALŠÍ PROFESNÍ VZDĚLÁVÁNÍ SE MĚNÍ NA VZDĚLÁVÁNÍ CELOŽIVOTNÍ

PŘECHÝLENÍ VZDĚLÁVÁNÍ: OD SOCIÁLNÍHO PRÁVA
K EKONOMICKÉ ODPOVĚDNOSTI

od	k
počátečního vzdělávání pro pracovní kariéru	celoživotnímu učení jako multilineární koncepci
zevšeobecněných koncepcí	přístupům, šitým na míru (organizacím i jednotlivcům)
předávání znalostí	podpoře rozvoje, který si lidé sami řídí
funkčního vzdělávání	integrovanému učení
nezávislých poskytovatelů	učícím se partnerstvím

RESPEKTOVAT TRENDY

- trend od spontánní nabídky k racionální marketingové politice – od nabídky ad hoc k analýze vzdělávacích a (kvalifikačních) potřeb
- „reaktivní přístup“ – zaměřený na zjišťování potřeb, které se již projevují na trhu práce bude nahrazován „anticipačním postupem“, který je založen na analýze impulsů, vedoucím ke změnám
- registrování změn a schopnost rychlé reakce (strukturální změny, změny v technologických inovacích, změny v organizaci práce, ve vzniku nových systémů práce, v demografickém vývoji, změny v poptávce, zavádění špičkových technologií, atp.)
- specializace vzdělávacích institucí (specializovaná redukce nabídky), vysoká odborná image, založená na specializovaných kvalitních službách, zaměření na zákazníka

RESPEKTOVAT TRENDY

- **spolupráce poskytovatelů** vzdělávání při vývoji nových programů; společné využívání specializovaných zařízení, spolupráce s ÚP, sociálními úřady, humanitárními organizacemi
- schopnost maximalizovat efektivnost na úroveň srovnatelnou s ostatními jako základ existence; **dobré konkurenční postavení** = zvýšení prestiže a image = zvýšení zájmu o služby - spirálový efekt
- **stále složitější zajištění tržní výhody**; analyzovat potřeby všech skupin na straně poptávky
- nezbytnost **vytvoření inovačního prostředí** v rámci vzdělávací instituce; nestačí „být dobrý“; je nezbytné „být lepší“
- průběžné **kvalitativní změny v cílech**, obsazích, metodách a formách, které vedou ke zvýšení efektivity vzdělávacího procesu; permanentní **inovace**

RESPEKTOVAT INOVATIVNOST

např.:ve formách a metodách:

- **adekvátnost forem a metod vůči vzdělávacím obsahům**
- **být svým know how vybaven pro předávání speciálních odborných dovedností**
- **umět používat speciální metody jako např. metoda TWI, Philips 66, GRID training, metody objevování, metoda Gordonova, hobo metoda, metoda 635, kaskádové vzdělávání, force fit, atd.**
- **být schopen organizování assessment center**
- **používat problémové metody: případové studie, inscenační metody – hraní rolí, podnikové hry)**
- **běžně organizovat praktický nácvik zručností, především ve formách OJT (On the Job Training)**
- **umět využívat (kombinované) smíšené učení – vyspělá technologie (TV, DiV, e-learning) se kombinuje s tradičním vzděláváním (blended learning)**

....a dalších oblastech.

TRENDY NA STRANĚ POPTÁVKY

- vzdělávání a rozvoj zaměstnanců je chápáno jako aktivizace k zajištění motivace lidí pro **získání vlastní a tím i podnikové konkurenční výhody**;
- mění způsob, kterým podniky vnímají role externích poskytovatelů: nepřejí si kurzy „ze zásuvky“, ale podle potřeb podniku **specificky připravené programy**, zaměřené na praktický efekt, vypracované v rámci dlouhodobého partnerství s dodavateli, just in time;
- jako zákazníci externích vzdělávacích služeb podniky **nevystupují jako pasivní spotřebitelé**, ale očekávají, že budou plně zapojeni do přípravy, stanovení obsahu a kvality programu.

TRENDY NA STRANĚ NABÍDKY

- zvyšováním efektivnosti vzdělávacího procesu a individualizovaného přístupu se kombinuje **vzdělávání s poradenstvím**, aplikují nové technologie při vzdělávání, přecházejí stále více na **individuální metody** vzdělávání;
- dodavatelství služeb se mění na formování úzkého **partnerství** mezi vzdělavateli a jejich klienty;
- zvyšují se požadavky na **nové a širší kompetence lektorů a konzultantů**;
- organizačně i didakticky je zvládáno zaměření vzdělávacích programů na **praktické využití** získaných poznatků.

ALESPON REFLEKTOVAT ZMĚNY

- soudržnost politiky vzdělávání, sociální politiky, politiky trhu práce s respektováním zákonitostí trhu
- cílené vytváření „učícího se prostředí“
- individualizace, programy na míru
- inovace, inovační sítě
- internacionalizace
- oficiální uznávání výsledků DPV
- permanentní kvalifikační změna
- požadavek zákazníka jako základ existence
- celoživotní učení jako imperativ (LLL, LWL, WL, DL)

ZMĚNA VZDĚLÁVACÍHO PARADIGMATU

ZA POSLEDNÍCH 20 LET JE SUMA SVĚTOVÉHO VĚDĚNÍ
4X VYŠŠÍ, ZA DALŠÍCH 10 LET SE ZDVOJNÁSOBÍ

*Bude narůstat selektivnost. Do jaké míry? Kdy začne
profesní deformace jako obecný jev? Do jaké míry pěstovat elity?*

- **Není už aktuální doba pro zásadní změnu vzdělávacího paradigmatu?**
- **Nezačínají se současné vzdělávací struktury projevovat jako fosilní?**
- **Nedostávají nás informační a komunikační technologie do situace, kdy budeme nuceni vytvářet zcela nové, interakční, vzdělávací prostředí?**
- **Zůstanou hypermediální prostředky a metody pouze doplňkovými nebo převezmou některé základní vzdělávací funkce?**
- **Není už na čase zamýšlet se nad zcela novým pojetím vzdělávání dospělých ve smyslu andragogické kybernetiky?**